

۱۳۶۷ ق ۱۲

پیاده‌راه‌ها از مبانی نظری تا طراحی

مؤلفین:

محمد رضا غلامی گوهره

امیر رضا کاظمینی

انتشارات آرا و بسا

۱۳۹۴

عنوان و نام پدید آور	:	پیاده‌راه‌ها از مبانی نظری تا طراحی / محمدرضا غلامی‌گوهره
مشخصات نشر	:	تهران، آزادپیم، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	:	۱۱۱ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۶۲۶-۰۹-۳
یادداشت	:	کتابنامه : ص. ۱۰۱.
موضوع	:	پیاده‌روها
موضوع	:	پیاده‌روها - طرح و ساختمان
سرشناسه	:	غلامی‌گوهره، محمدرضا، ۱۳۷۳
شناسه ثبت شده	:	کازمین، امیر رضا، ۱۳۶۲
کتاب بندی	:	۱۳۹۴ پ ۹ / ۸ / ۲۸۰ TE
رشته بندی دیوید	:	۶۲۵/۸۸
شماره کتابخانه ملی	:	۴۰۱۳۵۸۹
وضعیت فهرست‌ریسی	:	فیا

پیاده‌راه‌ها از مبانی نظری تا طراحی

مؤلفین: محمدرضا غلامی‌گوهره / امیررضا کاظمینی

ناشر: آزادپیم

ناظر فنی: جواد مسعودی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۲۶-۰۹-۳

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، خیابان روانمهر

بن بست دولتشاهی، پلاک ۶، کدپستی: ۱۳۱۴۶۱۳۹۴۱

تلفن: ۶۶۹۶۱۲۵۹ تلفکس: ۶۶۴۱۰۳۷۱

ایمیل: azadpeyma.pub@gmail.com

۷	مقدمه
۱۱	فصل اول - مفهوم فضا و فضای شهری
۱۲	فضاهای عمومی و خصوصی
۱۳	فضای شهری
۱۵	فضای شهری موفق
۲۳	فصل دوم - پیاده، پیاده راه و پیاده مداری
۲۳	پیاده
۲۳	پیاده‌راهها « Pedestrian zone »
۲۴	پیاده‌راه‌سازی
۲۴	پیاده مداری
۲۵	مفاهیم مرتبط با پیاده‌راه
۲۶	مفهومی از Pedestrian Friendly
۲۶	ایده‌های نظریه پردازان
۲۹	اولین پیاده‌روها در ایران
۳۰	جنبش پیاده‌روسازی در نقاط مختلف جهان
۳۴	کانادا
۳۵	ایالات متحده
۳۶	آرژانتین
۴۱	فصل سوم - اهداف، مزایا و عوامل مختلف پیاده‌راه‌سازی
۴۱	چرایی ساخت پیاده‌رو
۴۲	اهداف ساخت پیاده‌رو
۴۲	مزایای ایجاد پیاده‌رو
۴۲	پیاده‌راه، فضایی در منظر شهری
۴۳	بررسی تأثیر پیاده‌روها در کیفیت پیاده‌مداری
۴۳	پیاده‌راهها، بستری برای گذران اوقات فراغت
۴۴	پیاده‌راه؛ منظر تعامل شهری
۴۴	جایگاه تعاملات اجتماعی
۴۵	فاکتورهای مؤثر بر تعاملات اجتماعی

۴۵	نقش پیاده راه در حفظ بافت‌های تاریخی
۴۷	نقش پیاده‌راه در بهبود ترافیک شهری
۴۸	جایگاه پیاده‌راه در حمل و نقل پایدار
۵۰	نقش پیاده راه در بهبود اقتصاد شهری
۵۱	نقش اجتماعی - فرهنگی پیاده‌راه
۵۱	ادراک فضایی و بصری
۵۲	گردشگری پایدار و پیاده‌راه
۵۴	پیاده‌راه و مسیر: بست محیطی
۵۵	طراحی محیط زیست شهری
۵۷	پیاده‌راه و اقتصاد سبز
۵۷	ویژگی اقتصاد سبز
۶۱	فصل چهارم - شاخص‌های منتخب برای بررسی پیاده‌مداری
۶۱	شاخص‌های فردی و محیطی
۶۲	مؤلفه‌های اصلی تأثیرگذار بر کیفیات ضایعی پیاده‌راه‌ها
۶۲	سبزی‌نگی
۶۲	غنای حسی
۶۳	دسترسی راحت به پیاده راه
۶۴	امنیت
۶۴	ایمنی
۶۴	خوانایی
۶۵	آسایش
۶۵	اختلاط کاربری
۶۶	مبلمان شهری
۶۶	بدنه ساختمانی فعال
۶۷	فعالیت‌های اجتماعی
۶۷	جذابیت راه
۶۸	همه شمول بودن
۶۹	دسترسی به پارکینگ
۶۹	کاربری‌های جاذب
۷۰	سازگار بودن کاربری‌ها
۷۰	عرض موثر پیاده رو

۷۱	دسترسی به سیستم حمل و نقل عمومی
۷۱	اجتماع پذیر بودن
۷۲	نظارت اجتماعی
۷۳	پیوستگی
۷۴	انعطاف پذیر بودن
۷۴	دارای مقیاس انسانی
۷۵	نورپردازی مناسب
۷۵	تنوع و گوناگونی
۷۶	فواصل پیاده معادل
۷۶	سرزندگی
۷۷	نفوذپذیری
۷۷	خاطرہ انگیزی
۷۹	فصل پنجم - طراحی منطقه عابر پیاده
۷۹	طراحی منطقه عابر پیاده
۸۰	حاشیه‌ی پیاده‌رو (جدول)
۸۱	منطقه‌ی مبلمان گیاه/خیابان
۸۱	محل‌های نشستن
۸۱	صندوق‌های مخصوص نگهداری بار و چمدان
۸۱	سایبان‌ها
۸۱	تابلوی راهنمای مسیر پیاده
۸۲	مسیر سرتاسری (یا گستره‌ی روشن)
۸۳	جبهه‌ی جلویی (بر خیابان)
۸۵	روکش کف در منطقه پیاده
۸۶	کاشت گیاهان در منطقه پیاده‌رو
۸۸	مزایای اجتماعی
۸۹	مزایای زیست‌محیطی
۸۹	مزایای اقتصادی
۹۰	رنگ در طراحی پیاده راه
۹۰	روانشناسی رنگ‌ها
۹۰	روانشناسی رنگ سیاه
۹۱	روانشناسی رنگ سفید

روانشناسی رنگ قرمز.....	۹۱
روانشناسی رنگ آبی.....	۹۱
روانشناسی رنگ زرد.....	۹۱
روانشناسی رنگ قهوه‌ای.....	۹۲
روانشناسی رنگ نارنجی.....	۹۲
نقش اقلیم در انتخاب رنگ‌ها در شهر.....	۹۲
فصل ششم - نمونه موردی.....	۹۵
نمونه موردی.....	۹۵
بررسی ابعاد توسعه پایدار در خیابان سپه اصفهان.....	۹۶
رقابت‌پذیری.....	۹۷
زیست‌پذیری.....	۹۷
پایداری اکولوژیک.....	۹۷
نمونه موردی ۲ خیابان علامه مجلسی اصفهان.....	۹۹
نمونه موردی ۳.....	۱۰۱
تکنیک SWOT (سوات).....	۱۰۲
SWOT با توجه به پاسخ شهروندان به پرسشنامه (قادری، زارع و درخشان، ۱۳۹۴).....	۱۰۳
نمونه موردی ۴ خیابان راهنمایی مشهد.....	۱۰۳
منابع.....	۱۰۷

حرکت عابر پیاده از لحاظ قدمت و اهمیت بر دیگر اشکال جابجایی انسان در محیط ارجحیت دارد. همچنین مهمترین امکان برای ادراک هویت فضایی، احساس تعلق به محیط و کشف کیفیات محیطی و ارزشها و جاذبه‌های نهفته در آن است. حیات مدنی شهر معمولاً در مکانی جاری می‌گردد که پیاده از آن عبور کرده و اقدامات مربوط عموماً در مقیاس عابر پیاده طرح می‌شوند. بیوکانون آزادی حرکت عابر پیاده را در شهرها و فضاهای شهری، نشانه خوبی از تمدن آن شهر و وجود پیاده راهها را مظهر تمدن، مدنیت شهر و هویت آن می‌داند. چرا که آزادی عمل انسان در پیاده راهها اعم از توقف، تغییر جهت، مکث و تماس مستقیم، دیگران بسیار زیاد است. برای شناسایی دقیق یک پدیده، باید محیط اطراف آن و همچنین پدیده‌ی دیگری را که در ارتباط با آن کار می‌کنند، شناخت. برخی از این پدیده‌ها دارای ویژگی‌های مشترکی هستند و تقریباً در یک گروه قرار می‌گیرند که برای تمایز این گروه‌ها و حتی زیرگروه‌ها نیاز به شناخت این ویژگی‌ها داریم. در فصل اول پیش از پرداختن به مفهوم پیاده‌راه از محدوده‌ای گسترده‌تر، یعنی مبانی آغاز کرده و با ارائه‌ی تعاریف و برشمردن ویژگی‌های آن، اجزای فضا و انواع آن را مشخص کرده‌ایم. پس از این انواع فضا، گستره‌ی بررسی آن را محدودتر نموده و فضای شهری را بازمی‌شناسیم، که مهم‌ترین فضایی است که مورد توجه شهرسازان و طراحان قرار می‌گیرد. فضایی که می‌تواند مردم گوناگون، با ردیف‌های مختلف از هر قومیتی را بپذیرد. با تعاریف مختلفی که از آن ارائه شده است، سعی شده ویژگی‌های هر کدام نیز بیان شود. فضاهای شهری دارای دسته‌بندی‌های گوناگونی هستند که اندیشمندان زیادی در رابطه با هر کدام از آن‌ها سخن به میان آورده‌اند. اما در این جا هشت نوع فضای شهری مورد بررسی قرار گرفته است: پارک‌ها، گره‌ها، مسیرها، پل‌ها، ورودی‌ها، لبه‌های آب، پاساژها و پاتوق‌ها، که هر کدام از این‌ها دارای انواع مختلفی بوده و بسته به مقیاس عملکردی ویژگی‌های دیگر، با هم متفاوت‌اند. در هر پژوهشی در مورد یک پدیده ابتدا باید آن را بشناسیم و در واقع شناخت، مهم‌ترین مرحله در هر کار است. همان‌طور که در بالا گفته شد فضاهای شهری شامل بخش‌های مختلفی هستند و به انواع مختلفی تقسیم می‌شوند؛ راه‌ها بخشی از فضاهای شهری هستند که خود به چندین نوع تقسیم می‌گردند. پیاده راه‌ها یکی از انواع راه‌ها هستند. در فصل دوم به تعریف پیاده و پیاده‌رو می‌پردازیم و پژوهش‌هایی را که توسط دانشمندان و نظریه‌پردازانی که در این مورد فعالیت کرده‌اند در قالب جدول بیان شده است پس از ارائه‌ی این تعاریف، جنبش پیاده راه سازی را در نقاط مختلف جهان و ایران مورد بررسی قرار می‌دهیم و در برخی از قسمت‌ها ویژگی‌های آن‌ها مورد واکاوی قرار می‌گیرد. در پایان نیز جدولی طراحی شده است که چندین پیاده راه داخلی و خارجی را از منظر استانداردهای برنامه ریزی و طراحی شهری معرفی و بررسی می‌کند. هر فضای شهری در صورتی که به درستی طراحی شود، می‌تواند بستر اثرات مثبت متنوعی بر شهر باشد. شناسایی این عوامل مختلف می‌تواند سبب ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان شود.

تقویت پیاده‌مداری بر عوامل مختلفی تاثیر می‌گذارد. وجود پیاده راه‌ها منجر به کاهش تعداد خودروها در منطقه گشته و سبب کاهش آلاینده‌گی می‌شود. از طرفی این نوع فضای شهری، باعث افزایش دیدارهای چهره به چهره‌ی مردم شده و این موضوع نیز بر ابعاد اجتماعی تاثیر فراوانی دارد. وجود پیاده‌راه سبب جذب توریست و توسعه توریسم پایدار می‌شود و این خود منجر به تقویت ابعاد اقتصادی می‌گردد. اکثر پیاده‌راه‌های جهان در همجواری بافت‌های فرسوده و تاریخی ساخته شده‌اند. ضرورت این همجواری عدم وجود آلاینده‌های حاصل از وسایل نقلیه و آسیب نرساندن این آلاینده‌ها به بافت‌های تاریخی است. در فصل سوم عوامل مختلفی که تأثیرپذیر از پیاده راه هستند، آورده شده است و پس از بیان هر کدام از این عوامل رابطه‌ی آن‌ها با پیاده راه و پیاده مداری مشخص شده است. پس از بیان تعاریف و مصادیق مرتبط با پیاده راه و پیاده مداری باید شاخص‌های آنها مشخص شود. شاخص‌ها سبب شناسایی و تمیز محیط‌ها از یکدیگر می‌شوند و به وسیله آن‌ها می‌توان محیط پیرامون را تحلیل نمود. در پیاده راه‌ها شاخص‌های مختلفی وجود دارند که می‌توانند انواع آن‌ها را از یکدیگر متمایز کنند و به وسیله‌ی این شاخص‌ها می‌توان فضای شهری مناسبی را ایجاد کرد. فضایی که مملو از انسان‌ها با رفتارهای گوناگون و سازگار با هم است. هر کدام از این عوامل به صورت یک کیفیت تعریف شده‌اند. وجود این کیفیات برای پیاده‌راه دارای اهمیت بوده و در واقع یک پیاده‌راه موفق پیاده‌راهی است که حداکثر این کیفیات را باهم در خود داشته باشد. این کیفیات هر کدام می‌توانند شامل زیر سنجه‌هایی باشند که به واسطه این زیرسنجها آن‌ها نیز تعریف می‌شوند. کیفیات مختلفی از پیاده‌راه در فصل چهارم نام برده شده است که از جمله‌ی آنها می‌توان به ایمنی، امنیت، همه‌شمول بودن، پیوستگی، عرض موثر و ... اشاره کرد. مرحله بعدی پس از مبانی نظری مرحله طراحی می‌باشد. با توجه به اینکه گروه‌های هدف در طراحی پیاده‌راه، دارای سلاقی متفاوتی می‌باشند. هم‌چنین احاد استفاده‌کنندگان، افرادی با شرایط فیزیکی متفاوت هستند این مرحله از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در طراحی باید اصولی رعایت شود که برخی از آن‌ها عام بوده و برخی دیگر خاص می‌باشد. اصول یا ضوابط عام برای تمام پیاده راه‌ها باید اجرا شود و در طراحی تمام آن‌ها باید لحاظ شوند. چیزی که مهمتر است اصول و ضوابط خاص هستند، ضوابط خاص هر پیاده‌رو، مخصوص آن بوده و با توجه به شرایط محیطی آن و مطالعات شناختی، باید برای هر پیاده راه جدا در نظر گرفته شوند در فصل پنجم از کتاب برخی اصول و ضوابط طراحی آورده شده اند که در طراحی پیاده راه‌ها باید به آنها توجه نمود. در نقاط مختلف جهان و همچنین در ایران پروژه‌های مختلفی در مورد پیاده مدار کردن مناطق مختلف از جمله مراکز شهری و مناطق تاریخی اجرا و در حال اجرا می‌باشد. بررسی نقاط قوت و ضعف هر پروژه می‌تواند ما را در انجام پروژه‌های دیگر یاری کند و با برطرف کردن این ضعف‌ها و تقویت قوت‌ها به نتایج مطلوب رسید. هم‌چنین می‌توان با شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها گامی موثر در رفع مشکلات کنونی و آینده‌ی همین پروژه‌ها برداشت. دید یک جا به این موضوع، یعنی دید همزمان قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها، می‌تواند وضع موجود و آینده‌ی محتمل یک پدیده را به ما نشان دهد و

تأثیر به‌سزایی در پدیده‌های بعدی داشته باشد. در فصل آخر این کتاب چهار نمونه‌ی موردی داخلی (خیابان سپه اصفهان ، خیابان علامه مجلسی اصفهان ، خیابان ۱۷ شهریور تهران و خیابان راهنمایی مشهد) آورده شده است که با استفاده از تکنیک تحلیلی SWOT بررسی شده‌اند هر کدام از این خیابان‌ها طی چند سال اخیر به شکل پیاده‌راه درآمده‌اند ولی نسبت به نمونه‌های مشابه خارجی از کاستی‌های عدیده‌ای رنج می‌برند و میزان ضعف‌ها و تهدیدها به مراتب بیشتر از قوت‌ها و فرصت‌ها بوده و حتی با گذشت چند سال از این پروژه‌ها باز هم وضعیت آنها بهبود نیافته است. البته شاید برداشت از مفهوم ایجاد پیاده‌راه فقط مسدود کردن مسیر عبور سواره باشد و در این میان به چندین و چند عامل دیگر که شاید هر کدام به تنهایی بتوانند بخشی از گره شهر را باز کنند بی توجهی شود .

محمدرضا غلامی‌گوهره